

adviesrapport

Activiteitenplan Sloop Parkstraat 1-22 & Pampusstraat 1-7, Lemmer

Ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming

Opdrachtgever

Dynhus

Status

Definitief

T (085) 4871265
E info@ecogroen.nl
I www.ecogroen.nl

Colofon

Titel

Activiteitenplan Sloop Parkstraat 1-22 & Pampusstraat 1-7, Lemmer

Subtitel

Ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming

Projectcode	Datum	Status
22-009	15 december 2022	Definitief

Auteur(s)

R.J. (Ramon) Robben

Modellering & GIS

R.J. (Ramon) Robben

Tweede lezer

R. (Rienk) Apperloo

Opdrachtgever

Dynhus

©Ecogroen bv

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt, mits onder vermelding van bron en status.

Robben, R.J. (2022). Activiteitenplan Sloop Parkstraat 1-22 & Pampusstraat 1-7, Lemmer. Ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming. Rapport 22-009. Ecogroen bv

Inhoud

Samenvatting	5
1. Werkzaamheden en planning	6
1.1 Plangebied	6
1.2 Werkzaamheden	6
1.2.1 Planning werkzaamheden	6
1.3 Periode ontheffingsaanvraag	7
2. Verbodsartikelen	8
2.1 Verbodsartikelen soorten van Habitatrichtlijn (ruige dwergvleermuis)	8
2.1.1 Verbod op het opzettelijk doden of vangen van dieren	8
2.1.2 Verbod op het opzettelijk verstoren van dieren	8
2.1.3 Verbod op het opzettelijk vernielen en rapen van eieren van dieren	8
2.1.4 Verbod op het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen.	8
2.1.5 Verbod op het opzettelijk plukken, verzamelen, afplukken, ontwortelen en vernielen van planten	8
2.2 Verbodsartikelen soorten van vogelrichtlijn (huismus & gierzwaluw)	8
2.2.1 Verbod op het doden of vangen van vogels	8
2.2.2 Verbod op het opzettelijk vernielen, beschadigen of wegnemen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels	8
2.2.3 Verbod op het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels	9
2.2.4 Verbod op het opzettelijk verstoren van vogels.	9
3. Inventarisatie	10
3.1 Methode inventarisatie	10
3.1.1 Quickscan natuurtoets	10
3.1.2 Aanvullend onderzoek	10
3.2 Actualiteit inventarisatiegegevens	12
3.3 Locatie inventarisatie	12
4. Functie plangebied	13
4.1 Verblijf- en nestplaatsen	13
4.1.1 Huismus	13
4.1.2 Gierzwaluw	13
4.1.3 Ruige dwergvleermuis	14
4.2 Foerageergebied en vliegroutes	14
4.2.1 Huismus	14
4.2.2 Gierzwaluw	15
4.2.3 Ruige dwergvleermuis	15
4.3 Omgevingscheck	15
4.3.1 Huismus	15
4.3.2 Gierzwaluw	15
4.3.3 Ruige dwergvleermuis	16
5. Effecten	17

5.1	Effect werkzaamheden	17
5.1.1	Huismus	17
5.1.2	Gierzwaluw	17
5.1.3	Ruige dwergvleermuis	18
5.2	Staat van instandhouding	18
5.2.1	Lokale staat van instandhouding	18
5.2.2	Afbreuk aan de staat van instandhouding	19
6.	Maatregelen	20
6.1	Maatregelen	20
6.1.1	Algemeen	20
6.1.2	Fasering qua tijd	20
6.1.3	Ongeschikt maken	21
6.1.4	Aanbrengen vervangende tijdelijke voorzieningen	22
6.1.5	Aanbrengen vervangende permanente voorzieningen	23
6.2	Locatie maatregelen	23
6.3	Effectiviteit maatregelen	23
7.	Alternatieven en belang	24
7.1	Alternatieve locatie	24
7.2	Alternatieve inrichting en werkwijze	24
7.3	Alternatieve planning	24
7.4	Belang	24
7.4.1	Vogelrichtlijn (huismus en gierzwaluw)	24
7.4.2	Habitatrichtlijn (ruige dwergvleermuis)	25
7.4.3	Toelichting	25
	Geraadpleegde bronnen	26
	 Bijlagen	
	Bijlage 1 - Aangetroffen natuurwaarden	
	Bijlage 2 - Beschrijving vervangende voorzieningen	
	Bijlage 3 - Locaties vervangende voorzieningen	

Samenvatting

Projectnaam: Activiteitenplan Sloop Parkstraat 1-22 & Pampusstraat 1-7, Lemmer

Aanvrager: Dynhus

Dynhus is voornemens om een aantal woningen in Lemmer te slopen om vervolgens nieuwbouw te realiseren. Omdat dit initiatief mogelijk negatieve gevolgen heeft voor beschermde natuurwaarden heeft Ecogroen in 2022 ecologisch onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde soorten.

Binnen het plangebied zijn twee paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis, drie nestplaatsen van huismus en twee nestplaatsen van gierwaluw aangetroffen welke als gevolg van de sloopwerkzaamheden verloren gaan. Er zijn verder geen beschermde natuurwaarden aangetroffen binnen het plangebied.

In voorliggend activiteitenplan wordt ingegaan op de soorten waarvoor ontheffing nodig is: ruige dwergvleermuis, huismus en gierwaluw. Op basis van het uitgevoerde onderzoek zijn er geen overige soorten te verwachten waarvoor ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming nodig is. Verder wordt een overzicht gegeven van het project, de uitgevoerde ecologische onderzoeken en de te verwachten effecten op beschermde diersoorten. Vervolgens zijn de mitigerende- en compenserende maatregelen uitgewerkt die noodzakelijk zijn in het kader van de Wet natuurbescherming. Ten slotte zijn alternatieven afgewogen en wordt het belang van de sloopwerkzaamheden en de gekozen werkwijze beargumenteerd.

1. Werkzaamheden en planning

1.1 Plangebied

Het plangebied betreft woningen welke centraal gelegen zijn in Lemmer aan de Parkstraat 1-22, de Pampusstraat 1-7, en aan de Pampusstraat 2 (zie figuur 1.1). De huidige bebouwing betreft appartementencomplexen, tussenwoningen en een voormalig zorgcentrum voor jeugd en gezin. Deze bevatten grotendeels pannendaken en delen met plat dak bij de appartementencomplexen en het zorgcentrum. Binnen het plangebied ontbreekt het aan oppervlaktewater.

Figuur 1.1. Overzicht woningen in Lemmer gepland voor sloop (aangegeven met rode vakken). Bron achtergrondkaart: QGIS.

1.2 Werkzaamheden

De huidige bebouwing zal worden gesloopt om op deze locatie nieuwbouw te realiseren. Op moment van schrijven van deze natuurtoets zijn de nieuwbouwplannen nog niet concreet, maar wel is bekend dat hier nog een nader te bepalen aantal appartementen worden teruggebouwd.

1.2.1 Planning werkzaamheden

Dynhus is van plan te starten met de werkzaamheden zo snel mogelijk na 31 maart 2023. Hierbij wordt aangenomen dat de sloop een paar maand zal duren.

1.3 Periode ontheffingsaanvraag

Ontheffing wordt aangevraagd met een doorlooptijd van twee jaar voor de periode van 1 februari 2023 tot en met 31 maart 2025. Hierbij is rekening gehouden met voorbereidende werkzaamheden en een eventuele uitloop van werkzaamheden als gevolg van onvoorziene omstandigheden.

2. Verbodsartikelen

2.1 Verbodsartikelen soorten van Habitatrichtlijn (ruige dwergvleermuis)

2.1.1 *Verbod op het opzettelijk doden of vangen van dieren*

Niet van toepassing.

2.1.2 *Verbod op het opzettelijk verstoren van dieren*

Wel van toepassing. Als gevolg van de sloopwerkzaamheden worden ruige dwergvleermuizen verstoord.

2.1.3 *Verbod op het opzettelijk vernielen en rapen van eieren van dieren*

Niet van toepassing.

2.1.4 *Verbod op het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen.*

Wel van toepassing. Als gevolg van de sloopwerkzaamheden gaan twee paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis verloren.

2.1.5 *Verbod op het opzettelijk plukken, verzamelen, afplukken, onwortelen en vernielen van planten*

Niet van toepassing.

2.2 Verbodsartikelen soorten van vogelrichtlijn (huismus & gierzwaluw)

2.2.1 *Verbod op het doden of vangen van vogels*

Niet van toepassing.

2.2.2 *Verbod op het opzettelijk vernielen, beschadigen of wegnemen van nesten, rustplaatsen en eieren van vogels*

Wel van toepassing. Als gevolg van de sloopwerkzaamheden gaan drie nestplaatsen van huismus en twee nestplaatsen van gierzwaluw verloren.

2.2.3 *Verbod op het rapen en onder zich hebben van eieren van vogels*

Niet van toepassing.

2.2.4 *Verbod op het opzettelijk verstoren van vogels.*

Wel van toepassing. Als gevolg van de sloopwerkzaamheden worden huismus en gierzwaluw verstoord.

3. Inventarisatie

3.1 Methode inventarisatie

3.1.1 *Quickscan natuurtoets*

Tijdens een veldbezoek op 8 april 2022 is het plangebied en de directe omgeving onderzocht door een ecofoon van Ecogroen en is aandacht besteed aan beschermde soorten binnen de Wet natuurbescherming. Alle soortgroepen zijn geïnventariseerd, waarbij de nadruk heeft gelegen op zoogdieren en vogels met jaarrond beschermde nestplaatsen. In combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en expert judgement is vervolgens een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten. De resultaten van de natuurtoets zijn te vinden in de apart aanleverde bijlage (Robben, 2022). Uit het quickscan-onderzoek is gebleken dat het plangebied en de rest van de wijk geschikt zijn voor vleermuizen, huismussen en gierzwaluwen. Zodoende heeft aanvullend onderzoek naar deze soorten plaatsgevonden. In onderstaande paragrafen is de methode van inventarisatie beschreven voor de soorten waarvoor aanvullend onderzoek is uitgevoerd.

3.1.2 *Aanvullend onderzoek*

Het soortgerichte onderzoek is gestart met onderzoek naar nestplaatsen van huismus in april en mei 2022. Vervolgens zijn van juni tot half september van hetzelfde jaar alle woningen onderzocht op nesten van gierzwaluw en (kraam-/paar-/zomer-) verblijfplaatsen van vleermuizen.

Onderzoeksmethode huismus

Het huismussenonderzoek heeft zich voornamelijk gericht op het vaststellen van nestplaatsen van huismus. Conform het kennisdocument van huismus zijn in deze situatie minimaal twee ochtendbezoeken noodzakelijk in de periode 1 april tot en met 15 mei (BIJ12, 2022).

Het onderzoek heeft zich gericht op nest-, broed- en territoriumindicerend gedrag van huismus om broedgevallen/ territoria van huismus te bepalen. Alle inventarisaties zijn in de ochtenduren uitgevoerd, wanneer huismus het meest actief is. De veldbezoeken zijn met gunstige weersomstandigheden uitgevoerd door één persoon (zie tabel 3.1).

Onderzoeksmethode gierzwaluw

Het gierzwaluwonderzoek heeft zich voornamelijk gericht op het vaststellen van nestplaatsen van gierzwaluw. Conform het kennisdocument voor gierzwaluw zijn in deze situatie drie avondbezoeken uitgevoerd in de periode 1 juni tot en met 15 juli. Tussen de bezoeken zit minimaal 10 dagen én minimaal 1 bezoek is uitgevoerd in de periode 20 juni en 7 juli (BIJ12, 2017a).

De bezoeken zijn vanaf circa 20:00 uur gestart en duurden tot het invallen van de avondschemering. Tijdens de bezoeken zijn nestplaatsen van gierzwaluw geïnventariseerd aan de hand van in- en uitvliegende vogels, langsvliegende vogels die bekende nestplaatsen bezoeken en oudervogels (en hun jongen) die vanuit hun nestplaats roepen. Hierbij is ook gebruik gemaakt van het afspelen van 'giergeluiden' van gierzwaluwen. Oudervogels en hun jongen die onder de pannen aanwezig zijn, reageren hierop en geven daarmee hun broedplaatsen prijs. Veldbezoeken zijn door één of twee persoon gedaan en onder gunstige weersomstandigheden (droog weer en weinig wind) uitgevoerd (zie tabel 3.1).

Onderzoeksmethode vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen is conform het vleermuisprotocol en de kennisdocumenten van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger uitgevoerd (BIJ12, 2017b, 2017c & 2017d; Vleermuisvakberaad, 2021). Alle bezoeken zijn uitgevoerd met gunstige weersomstandigheden voor onderzoek naar vleermuizen (zie tabel 3.1). Al fietsend is het plangebied en omliggend gebied systematisch doorkruist. Hierbij is gebruik gemaakt van een batdetector met opnamefunctie.

Onderzoeksmethode vleermuizen: kraamverblijfplaatsen en zomerverblijfplaatsen

Voor het inventariseren van kraamverblijfplaatsen van vleermuizen zijn drie bezoeken uitgevoerd in de periode 15 mei -15 juli, met minimaal 20 dagen tussen de bezoeken (zie tabel 3.1). Voor laatvlieger geldt in de kraamtijd als richtlijn dat twee avondbezoeken uitgevoerd worden en voor gewone dwergvleermuis dat minimaal één vroeg ochtendbezoek plaatsvindt.

De avondbezoeken hebben plaatsgevonden aansluitend aan het gierzwaluwonderzoek, na het intreden van de avondschemering. Deze bezoeken zijn vooral gebruikt om locaties met mogelijke (kraam)verblijfplaatsen te bepalen. Na het invallen van de schemering is gestart met het veldbezoek, waarbij gelet is op uit- en invliegende vleermuizen en plekken met veel activiteit van vleermuizen (vroeg in de avond). Vervolgens is tot middernacht doorgegaan met het onderzoek tot de eerste vleermuizen weer terugkeren naar hun (kraam)verblijfplaats en weer zwermende/ invliegende dieren kunnen worden gevonden.

Naast de avondbezoeken is er ook een ochtendbezoek uitgevoerd tussen de twee avondbezoeken in. Naarmate het lichter wordt, keren vleermuizen terug naar hun kraam- of zomerverblijfplaats, maar voordat ze naar binnen gaan cirkelen ze vaak minutenlang rond de ingang van hun verblijfplaats. Dit zogenoemde zwermen wijst op een verblijfplaats. Aan de hand van het aantal invliegende dieren is vervolgens de grootte van een eventueel aanwezige kraam- of zomerverblijfplaats bepaald.

Onderzoeksmethode vleermuizen: paarverblijfplaatsen/baltsterritoria

In de paarperiode (15 augustus tot en met 1 oktober) heeft onderzoek plaatsgevonden naar balsterritoria (van rondvliegende baltsende exemplaren) van gewone en ruige dwergvleermuis en zomer- en paarverblijfplaatsen (exacte verblijfplaatsen) van deze soorten. Bij deze bezoeken zit er minimaal 20 dagen tussen beide bezoeken.

Het avondbezoek start vanaf een uur na zonsondergang tot circa vier uur na zonsondergang doorkruist, waarbij in de piek van de roepactiviteit alle woningen minimaal twee keer bezocht zijn. Het vroege ochtendbezoek is uitgevoerd in de tweede helft van de nacht. Juist in de tweede helft van de nacht baltsen ruige dwergvleermuizen volop vanuit gevels en daarnaast zijn ook rondvliegende, baltsende gewone dwergvleermuizen waar te nemen. In de piek van de roepactiviteit zijn alle woningen minimaal twee keer bezocht. Naarmate het lichter wordt, heeft het vleermuisonderzoek zich geconcentreerd op het vinden van paar- of zomerverblijfplaatsen aan de hand van zwermende en invliegende vleermuizen.

Tabel 3.1 Overzicht uitgevoerde veldbezoeken en weersomstandigheden. Tijdens alle aanvullende bezoeken is daarnaast gelet op sporen en exemplaren van andere beschermde soorten zoals steenmarter.

Datum	Pers.	Start-eindtijd	Type onderzoek	Weersomstandigheden
08-04-2022	1	07:30 – 09:15	Quicksan veldbezoek & 1 ^e ronde huis-mus	5°C, licht bewolkt, droog, weinig wind
22-04-2022	1	07:00 – 08:15	2 ^e veldbezoek huismus	11°C, helder, droog, weinig wind
30-05-2022	2	20:00 – 00:00	1 ^e kraamronde vleermuizen (avond) & 1 ^e ronde gierzwaluw	14°C, licht bewolkt, droog, weinig wind
12-06-2022	1	20:30 – 22:30	2 ^e ronde gierzwaluw	16°C, helder, droog, weinig wind
01-07-2022	1	21:15 – 00:30	2 ^e kraamronde vleermuizen (avond) & 3 ^e ronde gierzwaluw	17°C, helder, droog, matige wind
14-07-2022	2	03:30 – 05:30	3 ^e kraamronde vleermuizen (ochtend)	15°C, helder, droog, windstil
18-08-2022	2	21:00 – 00:00	1 ^e paarronde vleermuizen (avond)	20°C, helder, droog, windstil
05-09-2022	2	03:45 – 07:00	2 ^e paarronde vleermuizen (ochtend)	20°C, licht bewolkt, droog, weinig wind

3.2 Actualiteit inventarisatiegegevens

De veldbezoeken zijn in 2022 uitgevoerd. De gegevens zijn daarom zo actueel mogelijk. Daarnaast zijn gegevens in de NDFF in november 2022 voor het laatst geraadpleegd (NDFF, 2022).

3.3 Locatie inventarisatie

Het plangebied en de directe omgeving (zie figuur 1.1) zijn geheel onderzocht. Bij de raadpleging van de NDFF zijn gegevens afkomstig uit een groter gebied (zone van circa 1 kilometer) rondom het plangebied meegenomen.

4. Functie plangebied

Tijdens het aanvullend soortgericht onderzoek zijn twee paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis, drie nestplaatsen van huismus en twee nestplaatsen van gierzwaluw aangetroffen (zie bijlage 1). Overige soorten zijn tijdens het aanvullend onderzoek niet aangetroffen en worden daarom ook niet verder behandeld.

4.1 Verblijf- en nestplaatsen

4.1.1 *Huismus*

- a. Er zijn drie nestplaatsen van huismus binnen het plangebied aangetroffen (bijlage 1 & Robben, 2022). Nestplaatsen zijn aanwezig onder de eerste rij dakpannen van de zuidoostelijke appartementencomplexen binnen het plangebied (zie figuur 4.1).
- b. De populatieomvang binnen het plangebied wordt geschat op circa 6-21 (hoogste aantallen als de jongen net zijn uitgekomen). Dit aantal is gebaseerd op twee oudervogels met maximaal vijf jongen.
- c. De populatie maakt onderdeel uit van een netwerk van allerlei kleine en grote subpopulaties in de bebouwde kom van Lemmer.

Figuur 4.1 Voorbeeld locatie aangetroffen nestplaats huismus onder de eerste rij dakpannen toegankelijk via de dakgoot (rood omcirkeld). Bron foto: Google Maps.

4.1.2 *Gierzwaluw*

- a. In het plangebied zijn twee nestplaatsen van gierzwaluw aangetroffen (bijlage 1 & Robben, 2022). Nestplaatsen zijn met name aangetroffen onder de daktrim aan de achterzijde van het middelste appartementencomplex van het plangebied.
- b. De populatieomvang binnen het plangebied wordt geschat op circa 4-10 individuen exemplaren (hoogste aantallen als de jongen net zijn uitgekomen). Dit aantal is gebaseerd op twee oudervogels met maximaal 3 jongen.

- c. De populatie maakt onderdeel uit van een netwerk van allerlei kleine en grote subpopulaties in de bebouwde kom en het buitengebied van Lemmer.

4.1.3 **Ruige dwergvleermuis**

- a. Tijdens het vleermuisonderzoek is in de bebouwing binnen het plangebied twee paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis aangetroffen (bijlage 1 & Robben, 2022). Deze paarverblijfplaatsen bevinden zich in de spouwmuur aan de zuidelijke en westelijke zijde van het middelste gelegen appartementencomplex in het plangebied en is toegankelijk via open stootvoegen rechtsboven een op de 1^e verdieping gelegen raam en deur (zie figuur 4.2). Aanwijzingen voor belangrijke (massa)winterverblijfplaatsen zijn niet aangetroffen in het plangebied. Kraamverblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis of verblijfplaatsen van andere soorten vleermuizen zijn eveneens niet aangetroffen.
- b. De populatieomvang binnen het plangebied wordt geschat op 2-10 exemplaren. Hierbij wordt uitgegaan dat in zomerverblijfplaatsen over het algemeen 1-5 exemplaren aanwezig zijn.
- c. De populatie maakt onderdeel uit van een netwerk van allerlei kleine en grote subpopulaties in de bebouwde kom en het buitengebied van Lemmer.

Figuur 4.2 Aangetroffen paarplaatsen ruige dwergvleermuis toegankelijk via open stootvoegen rechtsboven op de 1^e verdieping gelegen raam en deur respectievelijk (rood omcirkeld). Bron foto: Google Maps.

4.2 **Foerageergebied en vliegroutes**

4.2.1 **Huismus**

Huismus is foeragerend waargenomen in de tuinen en begroeiing rondom het plangebied. Hoewel de tuinen en begroeiing rondom de te slopen woningen verdwijnt, blijven de tuinen en groen in de omgeving gehandhaafd. Zodoende is er geen sprake van onmisbaar foerageergebied binnen het plangebied. In de omgeving blijft ruim voldoende alternatief foerageergebied aanwezig buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden. Belangrijke migratieroutes zijn voor deze soort niet van toepassing.

4.2.2 Gierzwaluw

Gierzwaluw is foeragerend waargenomen boven het plangebied. Gierzwaluw heeft voor foerageergebied een actieradius van vele kilometers. De beoogde werkzaamheden hebben geen effect op dit foerageergebied. Belangrijke migratieroutes zijn niet aanwezig.

4.2.3 Ruige dwergvleermuis

Het plangebied fungeert in beperkte mate als foerageergebied voor ruige dwergvleermuis. Deze vleermuissoort foerageert vooral langs randen van wijken boven wateren en in parken. Enkele exemplaren zijn foeragerend waargenomen langs de appartementencomplexen en de bomen net buiten het plangebied. In de omgeving blijft ruim voldoende alternatief foerageergebied aanwezig buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. Zodoende is er geen sprake van onmisbaar foerageergebied binnen het plangebied.

Gezien de ligging van de woningen in het midden van een woonwijk zijn de woningen binnen het plangebied niet van belang als essentieel geleidend element op hun vliegroute naar foerageergebieden. Belangrijke vliegroutes van vleermuizen zijn niet aangetroffen tijdens het veldonderzoek.

4.3 Omgevingscheck

4.3.1 Huismus

Het habitat van de huismus moet voldoen aan een combinatie van eisen, die ook nog eens binnen een straal van enkele meters (dekking bij voedselbronnen) tot enkele honderden meters van de nestplek moet liggen. Het betreft een combinatie van nestgelegenheid, voedsel (voor volwassen en jongen), dekking (stekelige struiken; groenblijvende struiken, coniferen en klimplanten, klimop), plekken voor stofbaden en drinkwater.

Uit deze omgevingscheck blijkt dat in de directe omgeving woningen aanwezig zijn met daarin geschikte nestplaatsen voor huismus die niet allemaal bezet zijn. Het gaat om woningen met pannendaken aan o.a. de Parkstraat 26 t/m 70 en de Zuiderzeestraat 5 t/m 49.

Plekken voor stofbaden en drinkwater, voedsel en dekking in de vorm van groenblijvende struiken, coniferen en klimplanten zijn in de omgeving van het plangebied ruim aanwezig in tuinen van woningen buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden en in het openbaar groen.

4.3.2 Gierzwaluw

De gierzwaluw broedt in Nederland vooral in steden en dorpen, waar hij nestelt in donkere holtes in ventilatie-schachten, spleten in muren, onder dakpannen en in kerktorens. In de regel zoeken gierzwaluwen hun voedsel in een straal van acht kilometer rond de nestplaats. De gierzwaluw heeft geen specifieke migratieroutes of foerageergebieden. Ze vliegen voornamelijk hoog in de lucht naar gebieden waar voedsel te vinden is.

Op basis van het uitgevoerde onderzoek blijkt dat in de omgeving meerdere geschikte woningen – vergelijkbaar met de woningen in het plangebied – aanwezig zijn die geschikt zijn als nestplaats voor gierzwaluw, zoals aan de Pampusstraat 1 t/m 7 en alle woningen aan de Lennastraat. In een aantal van de woningen aan deze straten zijn geschikte nestplaatsen aanwezig in de vorm van kierende kantpannen op spouwmuren, onder de eerste rij dakpannen of onder dakgoten.

4.3.3 Ruige dwergvleermuis

Ruige dwergvleermuis is in Nederland zowel een gebouwbewonende als boombewonende soort. Het is een treksoort. 's Zomers komen in Nederland vooral mannetjes voor. Vanaf half augustus trekken de wijfjes en opgegroeide jongen door naar Nederland. Ruige dwergvleermuizen kunnen in allerlei gebouwen, bouwwerken en bomen voorkomen. Ze hebben een netwerk aan verblijfplaatsen waarin ze huizen. Vooral in gebieden met bebouwing nabij een 'groene omgeving' zoals parken, loofbossen, houtwallen en beschutte waterpartijen komen ze veel voor. Ruige dwergvleermuis is dus afhankelijk van meerdere, met elkaar samenhangende onderdelen van het landschap.

In de omgeving van het plangebied zijn veel andere gebouwen aanwezig die geschikt zijn als verblijfplaats van ruige dwergvleermuis. Deze woningen zijn potentieel geschikt voor vleermuizen door de aanwezigheid van ruimten tussen kantpannen en dakoverstekken, ruimte achter gevelbetimmering, kieren onder nokpannen, open stootvoegen en spouwroosters. Zo is tijdens het onderzoek één paarverblijfplaats van ruige dwergvleermuis vastgesteld buiten het plangebied aan de Zuiderzeestraat 1 (zie bijlage 1). Omdat ruige dwergvleermuis zeer flexibel is in het vinden van verblijfplaatsen en ook gebruik maakt van vrij nieuwe gebouwen als verblijfplaats kan er met zekerheid gesteld worden dat er veel uitwijkmogelijkheid aanwezig is.

5. Effecten

Onderstaand zijn de te verwachten effecten per soort nader gespecificeerd. In hoofdstuk 6 zijn de maatregelen uitgewerkt waarmee effecten worden voorkomen, verzacht en/of gecompenseerd. De effectbeoordeling is gebaseerd op de kennisdocumenten van huismus (BIJ12, 2022), gierzwaluw en ruige dwergvleermuis (BIJ12, 2017a & 2017c).

5.1 Effect werkzaamheden

5.1.1 *Huismus*

Als gevolg van de voorgenomen sloopwerkzaamheden gaan drie nestplaatsen van huismus verloren. Daarnaast gaat foerageergebied van huismus tijdelijk verloren door de herinrichting. Schade aan onmisbare foerageergebieden is niet aan de orde aangezien er in de omgeving ruim voldoende foeragegelegenheid aanwezig blijft in de vorm van tuinen en groenstructuren.

Om te voorkomen dat tijdens de werkzaamheden exemplaren van huismus in de bebouwing aanwezig zijn, wordt de bebouwing voorafgaand aan het broedseizoen van 2023 ongeschikt gemaakt voor huismus. Zo worden ruimtes onder gevelpannen afgedicht of wordt de onderste rij pannen bij de dakvoet dichtgezet met rugvulling (stroken schuimrubber; zie ook H6). Op die manier is de bebouwing niet langer toegankelijk voor huismus en zijn er bij de start van de werkzaamheden geen exemplaren meer aanwezig in de bebouwing.

Om de periode tussen de werkzaamheden en het gereedkomen van de nieuwbouw te overbruggen zijn op 4 november 2022 in de directe omgeving zes tijdelijke nestvoorzieningen (type systeemnest-kast eco 34 mm. van Vivara) aangebracht (zie bijlage 3 voor de locaties). Na afronding van de werkzaamheden worden in de nieuwbouw zes permanente nestvoorzieningen aangebracht. Ook wordt er in de nieuwe situatie verhoogd vogelschroot aangebracht onder de dakpannen zodat hier ook genoeg nestelmogelijkheid blijft. Hierdoor blijft altijd (korte en lange termijn) voldoende nestgelegenheid voor de huismus beschikbaar. Bovendien is huismus een opportunistische soort en kan eenvoudig alternatieve rust-/ nestplaatsen en foerageerplekken vinden in omliggende geschikte woningen, tuinen en groengebieden (zie ook paragraaf 4.3.1).

5.1.2 *Gierzwaluw*

Als gevolg van de sloop van de woningen gaan twee nestplaatsen van gierzwaluw verloren. Schade aan foerageergebieden is niet aan de orde, aangezien de gierzwaluw een zeer groot foerageergebied gebruikt (tot 8 kilometer rondom de nestplaats).

Om te voorkomen dat tijdens de werkzaamheden exemplaren van gierzwaluw in de bebouwing aanwezig zijn, wordt de bebouwing voorafgaand aan het broedseizoen van 2023 ongeschikt gemaakt

voor gierzwaluw. Zo worden ruimtes onder gevelpannen afgedicht of wordt de onderste rij pannen bij de dakvoet dichtgezet met rugvulling (stroken schuimrubber; zie ook H6). Op die manier is de bebouwing niet langer toegankelijk voor gierzwaluw en zijn er bij de start van de werkzaamheden geen exemplaren meer aanwezig in de bebouwing.

Om de periode tussen de sloop en het gereedkomen van de nieuwbouw te overbruggen zijn op 7 december 2022 zes gierzwaluwnestkasten (type gierzwaluwnestkast NK GZ 10 van Vivara) opgehangen in de directe omgeving van het plangebied (zie bijlage 3 voor de locaties). Na afronding van de werkzaamheden worden in de nieuwbouw zes permanente nestvoorzieningen aangebracht. Hierdoor blijft altijd (korte en lange termijn) voldoende nestgelegenheid voor de gierzwaluw beschikbaar.

5.1.3 ***Ruige dwergvleermuis***

Door de sloopwerkzaamheden gaat twee paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis verloren. Er is geen sprake van aantasting van belangrijke winterverblijven of kraamverblijfplaatsen. Ook is schade aan onmisbare foerageergebieden en essentiële vliegroutes niet aan de orde, aangezien in de omgeving van het plangebied ruim voldoende groenstructuren aanwezig blijven en de bebouwing in de omgeving hun functie als geleidend element niet verliezen.

Voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden wordt bebouwing met vleermuisverblijven ongeschikt gemaakt. De basis van het ongeschikt maken is het aanbrengen van vleermuisflappen op een beperkt aantal plekken (met name ter hoogte van de vastgestelde in- en uitvliegopeningen) en het afichten van overige potentiële in- en uitvliegopeningen op de kopgevel. Door de vleermuisflappen kunnen vleermuizen de bebouwing nog wel verlaten, maar niet langer terugkeren.

Om de periode tussen de sloop en het gereedkomen van de nieuwbouw te overbruggen zijn op 7 december 2022 acht houtbetonnen vleermuiskasten (type 'Beaumaris Midi' van Vivara) opgehangen in de directe omgeving van het plangebied (zie bijlage 3 voor de locaties). Na afronding van de werkzaamheden worden in de nieuwbouw acht permanente vleermuisvoorzieningen aangebracht. Hierdoor blijven altijd (korte en lange termijn) voldoende verblijfplaatsen voor de ruige dwergvleermuis beschikbaar. Doordat bij het aanbrengen van tijdelijke en permanente voorzieningen is/ wordt gekozen voor gevels op verschillende windrichtingen blijven voor ruige dwergvleermuis ruimten met een verschillend microklimaat beschikbaar.

5.2 **Staat van instandhouding**

5.2.1 ***Lokale staat van instandhouding***

Van de lokale staat van instandhouding van huismus, gierzwaluw en ruige dwergvleermuis zijn geen gegevens bekend. Zo ontbreken gegevens over de lokale trend van de soorten. Wel zijn binnen en in de omgeving van het plangebied, binnen de bebouwde kom van Lemmer, diverse waarnemingen bekend van alle drie de soorten. Op basis van het uitgevoerde onderzoek, bekende verspreidingsgegevens, informatie van BIJ12, de Zoogdiervereniging en Sovon en de meest recente Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage (Adams *et al.*, 2020) wordt verondersteld dat de lokale staat van instandhouding van huismus, gierzwaluw en ruige dwergvleermuis overeenkomt met de landelijke staat van instandhouding.

De lokale staat van instandhouding van huismus wordt daarom beoordeeld als 'matig ongunstig'. De lokale staat van instandhouding van gierzwaluw wordt daarom beoordeeld als 'onbekend'. De lokale

staat van instandhouding van ruige dwergvleermuis wordt daarom beoordeeld als 'onbekend'. Dat de staat van instandhouding van gierzwaluw en ruige dwergvleermuis als onbekend wordt beoordeeld heeft te maken met de grote hoeveelheid aan verduurzamings- en onderhoudsprojecten die tegenwoordig uitgevoerd worden. De verwachting is dat hierbij veel nest- en verblijfplaatsen verloren gaan.

5.2.2 *Afbreuk aan de staat van instandhouding*

De functionaliteit van de leefomgeving van huismus, gierzwaluw en ruige dwergvleermuis is niet in geding. Door het treffen van voorzorgsmaatregelen voorafgaand aan de werkzaamheden (o.a. tijdig plaatsen van alternatieve voorzieningen en het ongeschikt maken van de bebouwing) wordt schade tijdens de sloopwerkzaamheden aan exemplaren van huismus, gierzwaluw en ruige dwergvleermuis voorkomen. Daarnaast worden voorafgaand aan de werkzaamheden tijdelijke voorzieningen aangeboden als alternatieve nest- of verblijfplaats om de periode van de werkzaamheden te overbruggen en worden permanente voorzieningen gerealiseerd in de nieuwbouw. Zo zijn er te allen tijde ruim voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig voor huismus, gierzwaluw en ruige dwergvleermuis. Verder is in de directe omgeving van het plangebied een veelvoud aan bebouwing aanwezig die geschikt zijn als nest- of verblijfplaats en waar geen werkzaamheden plaatsvinden.

Afbreuk aan de (lokale) staat van instandhouding van huismus, gierzwaluw en ruige dwergvleermuis is dan ook niet aan de orde, omdat diverse maatregelen worden genomen om exemplaren te ontzien en er ruim voldoende alternatieve nest- en verblijfplaatsen worden aangeboden of aanwezig blijven in de omgeving. Aangezien er geen afbreuk optreedt aan de lokale staat van instandhouding is het, conform jurisprudentie, niet noodzakelijk om de staat van instandhouding op een hoger biogeografisch niveau (bijv. regionaal of landelijk) bij de beoordeling te betrekken.

6. Maatregelen

6.1 Maatregelen

6.1.1 Algemeen

1. Er wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld waarin alle te nemen maatregelen worden vastgelegd. Betreffend ecologisch werkprotocol is op de locatie aanwezig en onder alle betrokken partijen bekend. Werkzaamheden worden aantoonbaar conform dit protocol uitgevoerd.
2. De werkzaamheden worden begeleid door een gekwalificeerde ecologisch toezichthouder met kennis op het gebied van vogels en vleermuizen.
3. Afwijking van het protocol is alleen mogelijk na overleg met de ecologisch toezichthouder.
4. Door de ecologisch toezichthouder wordt een ecologisch logboek bijgehouden. Hierin worden maatregelen vastgelegd, bedoeld om schade aan beschermde soorten te voorkomen. Daarbij wordt omschreven welke soort betrokken was en welke maatregelen zijn genomen op welke datum en locatie. Op deze manier kan in geval van handhaving eenvoudig worden aangetoond dat er zorgvuldig gewerkt wordt.
5. Bij het onverwacht aantreffen van beschermde soorten – zoals vleermuizen en nesten van vogels - worden de betreffende werkzaamheden direct gestaakt en wordt direct contact gezocht met de ecologisch toezichthouder (of uitvoerder). Vervolgens wordt in overleg bepaald hoe de werkzaamheden op een zorgvuldige wijze binnen de kaders van de Wet natuurbescherming kunnen worden uitgevoerd.

6.1.2 Fasering qua tijd

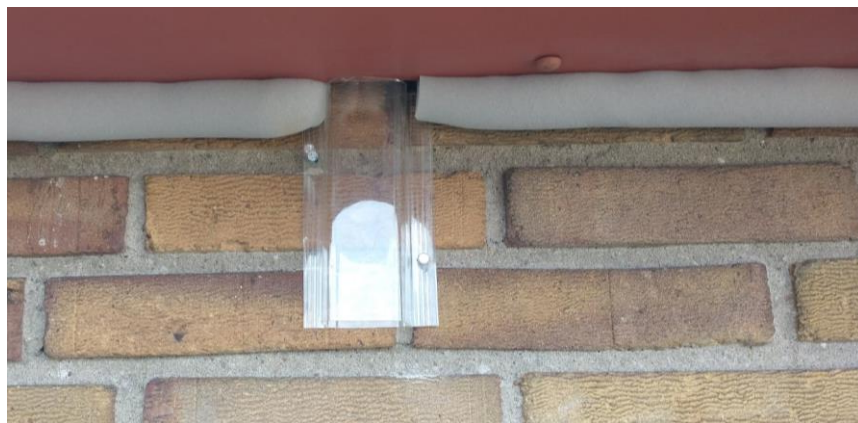
6. Bij de sloopwerkzaamheden wordt rekening gehouden met de meest kwetsbare perioden van aanwezige soorten. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een ecologisch deskundige op het gebied van vleermuizen en vogels. Het opstarten van werkzaamheden binnen kwetsbare perioden is alleen mogelijk als woningen buiten de kwetsbare perioden ontoegankelijk zijn gemaakt.
7. De bebouwing wordt voorafgaand aan het broedseizoen en buiten het actieve seizoen van vleermuizen, voor 15 maart 2023 (en voorafgaand aan de sloopwerkzaamheden), ongeschikt gemaakt voor vleermuizen en vogels.
8. De sloopwerkzaamheden vinden plaats vanaf 1 april 2023. Hierbij wordt gestart met woningen waar geen ruige dwergvleermuis is aangetroffen. Pas vanaf 1 mei 2023 kunnen de sloopwerkzaamheden starten aan de woningen waar wel ruige dwergvleermuis is aangetroffen om ze zo voldoende gewinningstijd te geven voor de tijdelijke vervangende voorzieningen in de actieve periode. Sloopwerkzaamheden worden niet gestart zonder dat de bebouwing vrij is van natuurwaarden (zie ook ongeschikt maken).

6.1.3 Ongeschikt maken

9. Het ongeschikt maken van de woningen voor vogels en vleermuizen vindt plaats voorafgaand aan de werkzaamheden in de periode 1 februari tot en met 15 maart, buiten de broedperiode van de huismus, gierzwaluw en ander vogels en buiten de kwetsbare actieve seizoenen van vleermuis. Genoemde perioden zijn afhankelijk van klimatologische omstandigheden. Het ongeschikt maken is alleen toegestaan bij temperaturen boven vriespunt. Op deze manier wordt voorkomen dat vleermuizen, huismussen en/ of gierzwaluwen gaan verhuizen naar overige woningen binnen het plangebied.
10. De ecologisch toezichthouder geeft vooraf ter plekke een instructie voor het ongeschikt maken van de woningen.
11. Woningen worden voor vogels en vleermuizen ongeschikt gemaakt door de buitenste rij dakpannen te liften of te kloppen op de buitenste rij dakpannen en de toegang tot de daken vanaf de kopgevels vervolgens af te dichten (bijvoorbeeld door openingen af te dekken met rugvulling, of borstels; zie figuur 6.1). Daarnaast worden schoorstenen afgesloten (bijvoorbeeld met kroontjes of planken). Op locaties met invliegopeningen van (potentiële) vleermuisverblijfplaatsen (kopgevels en schoorstenen) wordt gebruik gemaakt van vleermuisflappen (zie figuur 6.2). Door gebruik te maken van vleermuisflappen kunnen vleermuizen de woningen verlaten, maar niet meer terugkeren. Na het ongeschikt maken van de woningen voert de ecologisch toezichthouder een controle uit of de voorzieningen correct zijn aangebracht. Waar nodig worden aanvullende maatregelen getroffen om woningen verder ongeschikt te maken.
12. Om de woningen specifiek ongeschikt te maken voor vogels worden ook de lengtegevels ongeschikt gemaakt door de toegang tot het dak te ontzeggen door het plaatsen van rugvulling, spouwborstels of gaas (zie figuur 6.3).
13. Na het ongeschikt maken van de woningen én voldoende nachten met geschikte vliegomstandigheden voor vleermuizen (>10 graden, weinig wind en maximaal motregen) kunnen de werkzaamheden uitgevoerd worden zonder nadere voorwaarden ten aanzien van vleermuizen.

Figuur 6.1 Voorbeeld van rugvulling te gebruiken om gaten en kieren op te vullen. Bron: Ecogroen.

Figuur 6.2 Detailfoto vleermuiskoker bij open stootvoeg (voorbeeld). Bron: Ecogroen.

Figuur 6.3 Voorbeeld van het ontoegankelijk maken van de daken met gaas (linker foto) of spouwborstels in de dakgoot (rechter foto).

6.1.4 Aanbrengen vervangende tijdelijke voorzieningen

14. Huismus: Ter vervanging van de drie nestplaatsen van huismus zijn op 4 november 2022 zes huismusnestkasten (type systeemnestkast eco 34 mm. van Vivara) opgehangen aan woningen in de omgeving, binnen een afstand van circa 100 meter van het plangebied. Zie bijlage 2 voor meer informatie en bijlage 3 voor de exacte locaties van de tijdelijke voorzieningen.
15. Gierzwaluw: Ter vervanging van de twee nestplaatsen van gierzwaluw zijn op 7 december 2022 zes gierzwaluwnestkasten (type gierzwaluwnestkast NK GZ 10 van Vivara) opgehangen aan woningen in de omgeving, binnen een afstand van circa 120 meter van het plangebied. Zie bijlage 2 voor meer informatie en bijlage 3 voor de exacte locaties van de tijdelijke voorzieningen.
16. Ruige dwergvleermuis: In de omgeving van het plangebied, binnen een afstand van circa 120 meter, zijn op 7 december 2022 acht houtbetonnen vleermuiskasten (type 'Beaumaris Midi' van Vivara) opgehangen. De vleermuiskasten bieden ruimte aan de twee aangetroffen paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis. De tijdelijke vleermuiskasten in combinatie met het aanbod aan alternatieve verblijfplaatsen in de omgeving zorgen voor ruim voldoende mogelijkheden voor vleermuizen om (tijdelijk) uit te wijken. Zie bijlage 2 voor meer informatie en bijlage 3 voor de exacte locaties van de tijdelijke voorzieningen.

6.1.5 **Aanbrengen vervangende permanente voorzieningen**

17. Huismus: In alle nieuwe woningen wordt het vogelschroot over de gehele daklengte en aan beide zijden verhoogd aangebracht op de derde panlat. Hierbij wordt gezorgd dat deze ruimte onder de eerste dakpan ook voldoende toegankelijk is voor de huismus om te gebruiken als nestplaats. Door het plaatsen van het vogelschroot komen nestplaatsen vrij over de gehele daklengte. Het plaatsen van het vogelschroot wordt uitgevoerd onder begeleiding van de ecologisch toezichthouder. In het logboek wordt aangetekend op welke wijze deze maatregel is uitgevoerd en op welke wijze zorg is gedragen voor voldoende ruimte.
18. Gierzwaluw: Tijdens de nieuwbouwwerkzaamheden worden acht inbouwkasten ingemetseld. In bijlage 2 is een beschrijving gegeven van de vervangende voorzieningen. Het plaatsen van de inbouwkasten wordt uitgevoerd op aanwijzen van de ecologisch toezichthouder. In het logboek wordt aangetekend op welke wijze deze maatregel is uitgevoerd en op welke wijze zorg is gedragen voor voldoende ruimte.
19. Ruige dwergvleermuis: Tijdens de nieuwbouwwerkzaamheden worden acht inbouwkasten (type: VMPM1 of vergelijkbaar) ingemetseld. In bijlage 2 is een beschrijving gegeven van de vervangende voorzieningen. Het plaatsen van de inbouwkasten wordt uitgevoerd op aanwijzen van de ecologisch toezichthouder. In het logboek wordt aangetekend op welke wijze deze maatregel is uitgevoerd en op welke wijze zorg is gedragen voor voldoende ruimte.

6.2 **Locatie maatregelen**

In bijlage 3 zijn de locaties van de voorzieningen als mitigatiemaatregel voor ruige dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw weergegeven.

6.3 **Effectiviteit maatregelen**

De maatregelen voor gewone dwergvleermuis, huismus en gierzwaluw worden effectief geacht, omdat deze conform het kennisdocument worden uitgevoerd (BIJ12, 2022 en 2017a; 2017b en 2017c).

7. Alternatieven en belang

7.1 Alternatieve locatie

Het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden is locatie-gebonden en kan niet op een andere plek worden uitgevoerd.

7.2 Alternatieve inrichting en werkwijze

Alternatieve inrichting voor de sloop- en nieuwbouwwerkzaamheden zijn geen optie, aangezien alternatieve inrichtingsmaatregelen zeer kostenverhogend werken, groter effect hebben op de bewoners en bovendien geen meerwaarde hebben voor de aanwezige soorten.

7.3 Alternatieve planning

De planning is zo goed als mogelijk aangepast aan de functies die het projectgebied heeft voor ruige dwergvleermuis en vogels. In voorliggende situatie is het niet mogelijk om alle werkzaamheden in zijn geheel buiten het broedseizoen van huismus/ gierzwaluw uit te voeren. De verduurzamings- en onderhoudsopgave van woningcorporaties is tegenwoordig zo groot dat het niet meer mogelijk is om alle projecten in zijn geheel buiten het broedseizoen aan te pakken. Daar komt bij dat de periode buiten het broedseizoen niet het optimale seizoen is voor het uitvoeren van (nieuwbouw)werkzaamheden i.v.m. de grote kans op slecht weer. Ook de huidige levertijden van de bouwmaterialen en de drukte bij de aannemers maken het ontzettend lastig om flexibel om te kunnen gaan met de uitvoeringsperiode, waardoor de keuze om alle werkzaamheden bij alle projecten buiten het broedseizoen aan te pakken simpelweg niet aanwezig is. Zodoende worden de werkzaamheden deels binnen het broedseizoen van de huismus en gierzwaluw uitgevoerd. Het hanteren van een andere planning is in voorliggende situatie geen reële optie. Bovendien wordt zoveel als mogelijk rekening gehouden met aanwezige huismussen, gierzwaluwen en andere natuurwaarden door de woningen tijdig ongeschikt te maken en voldoende alternatieve nestplaatsen aan te bieden.

7.4 Belang

7.4.1 Vogelrichtlijn (huismus en gierzwaluw)

In het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid (artikel 3.3, vierde lid, onderdeel b, onder 1°).

7.4.2 **Habitatrichtlijn (ruige dwergvleermuis)**

In het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (artikel 3.8, vijfde lid, onderdeel b, onder 3°).

7.4.3 **Toelichting**

Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten

De huidige technische staat van de woningen (zowel inpandig als uitpandig) is dusdanig slecht dat de woningen op korte termijn gesloopt moeten worden. De woningen voldoen momenteel niet aan de huidige eisen voor woningen om veilig te kunnen blijven verhuren. Daarnaast zijn in het Convenant Energiebesparing Huursector van 28 juni 2012¹² afspraken gemaakt over energiebesparing tussen het Rijk en woningcorporaties, waarbij gestreefd wordt naar een gemiddelde Energie-Index < 1,40 (gemiddeld energielabel B) voor de totale huurwoningvoorraad van de woningcorporaties. Alle partijen zien het belang van energiebesparing, vanwege het klimaat, de eindigheid van de voorraad fossiele brandstoffen en de stijging van de energieprijzen in relatie tot de woonlastenontwikkeling: energiebesparing draagt bij aan een betere betaalbaarheid van het huren, wat vooral van belang is voor de koopkracht van huurders met lagere inkomens.

Ook Dynhus heeft zich ten doel gesteld om haar totale huurwoningvoorraad op gemiddeld energielabel B te brengen. De huidige energielabels van de woningen variëren van label E tot F. De nieuwbouwwoningen zullen aan de huidige eisen voor woningen voldoen zodat een gezond woon- en leefklimaat ontstaat en een energielabel van A tot A++ krijgen.

Volksgezondheid

Als dergelijke vernieuwingen uitblijven zijn er op wijkniveau negatieve effecten op volksgezondheid (gevaar door betonrot en gezondheidsschade door slechte, ongezonde huizen) en leefbaarheid en sociale veiligheid (vervallen huizen, leegstand en krimp) te verwachten.

Daarnaast verschijnt periodiek een overzicht van milieugerelateerde gezondheidsklachten bij GGD'en (RIVM rapport 200000004/20132). Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) analyseerde gegevens over de ruim 9.000 meldingen die alle GGD'en in Nederland in 2011 en 2012 hebben geregistreerd. De meeste meldingen zijn afkomstig van bewoners van huurwoningen. Klachten over het binnenmilieu worden vooral toegewezen aan schimmels, asbest, vocht, plaagdieren en gebrekkige ventilatie. Mede daarom heeft het rijk het thema binnenmilieu als prioriteit 1 benoemd in de nationale aanpak Milieu en Gezondheid. Uit de analyse van het RIVM blijkt een consistente associatie tussen vocht in de woning en het voorkomen van luchtwegsymptomen zoals hoesten en piepen. Het is nog onduidelijk of vocht in het binnenmilieu al aanwezige luchtwegaandoeningen (bijvoorbeeld astma of chronische bronchitis) bij mensen alleen verergert of dat vocht deze aandoeningen ook direct kan veroorzaken (www.rivm.nl). In de nieuwe situatie zullen deze problemen nagenoeg zijn opgelost. Door betere spouwmuur- en dakisolatie zijn er veel minder vochtproblemen (en schimmel) dan er in de huidige situatie zullen zijn. Hierdoor nemen gezondheidsrisico's af en dient het project het belang van de Volksgezondheid.

¹ <http://www.aedes.nl/content/artikelen/bouwen-en-energie/energie-en-duurzaamheid/energieconvenant--in-2021-naar-energielabel-b.xml> (pagina 3 van het Convenant Energiebesparing Huursector 28 juni 2012)

² <http://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/gebouwen/woningbouw/beleidskader/convenant-energiebesparing-corporatiesector>

Geraadpleegde bronnen

Literatuur

Adams, A., Bijlsma, R.-J., Bos, G., Clerkx, S., Janssen, J., van Kleunen, A., Remmelts, W., van Rooijen, N., Schaminée, J., Schmidt, A., van Swaay, C., Wijnhoven, S., Woestenburg, M. (Ed.), & van Aar, M. (Ed.) (2020). Vogel- en Habitatrichtlijnrapportage 2019. (Thema Informatievoorziening Natuur / Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. Beschikbaar via: <https://edepot.wur.nl/520728>.

BIJ12 (2022). Kennisdocument Huismus *Passer domesticus*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017a). Kennisdocument Gierzwaluw *Apus apus*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017b). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis *Pipistrellus pipistrellus*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017c). Kennisdocument Ruige dwergvleermuis *Pipistrellus nathusii*. Versie 1.0, juli 2017.

BIJ12 (2017d). Kennisdocument Laatvlieger *Eptesicus serotinus*. Versie 1.0, juli 2017.

Robben, R.J. (2022). Natuurtoets Parkstraat 1-22 & Pampusstraat 1-7, Lemmer. Inventarisatie en beoordeling in het kader van natuurwetgeving en -beleid. Rapport 22-009. Ecogroen bv Zwolle.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging (2021). Vleermuisprotocol 2021, maart 2021. www.netwerkgroenebureaus.nl en www.zoogdiervereniging.nl.

Internet

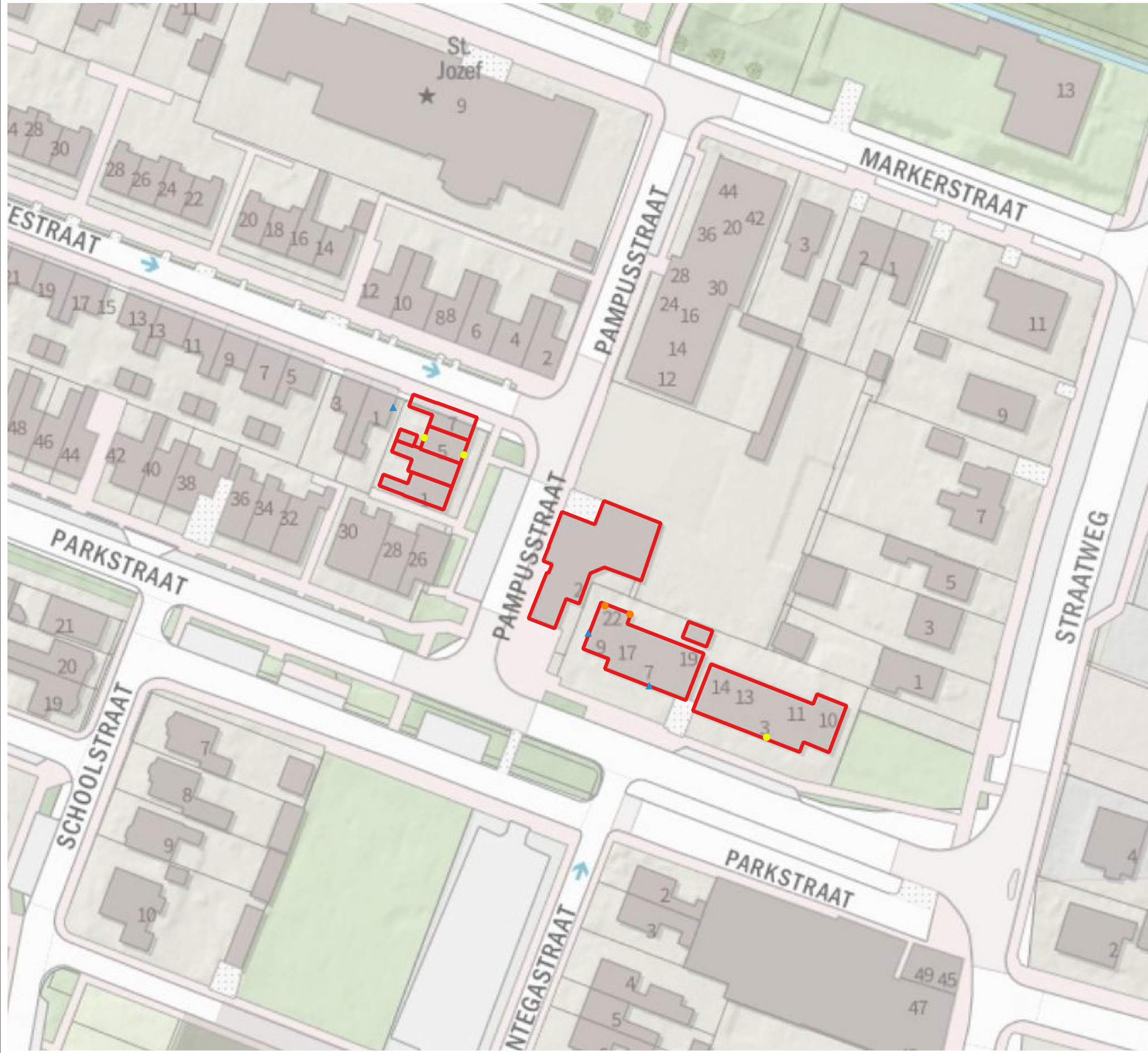
NDFF (<https://ndff-ecogrid.nl>). Laatste raadpleging in november 2022.

Sovon (2021). Huismus *Passer domesticus* (<https://stats.sovon.nl/stats/soort/15910>). Laatste raadpleging in juli 2022.

Bijlagen

Bijlage 1

Aangetroffen natuurwaarden

Project

Sloop Parkstraat 1-22 & Pampusstraat 1-7, Lemmer

Onderwerp

Aangetroffen natuurwaarden

Legenda

Projectgebied

Paarplaats ruige dwergvleermuis

Nestplaats huismus

Nestplaats gierzwaluw

Datum

26-09-2022

Versie

Definitief

Kaartnummer

/

Schaal

1:700

Kaartondergrond

BGT/PDOK

Formaat

A3, liggend

Opdrachtgever

Dynhus

Getekend door

R.J. (Ramon) Robben

Projectnummer

22009

Zuiderzeelaan 53

8017 JV ZWOLLE

T 038-4236464

I www.ecogroen.nl

Bijlage 2

Beschrijving vervangende voorzieningen

Vervangende voorzieningen vleermuizen

Algemeen

Voor vleermuizen geldt dat:

- Verlies van verblijfplaatsen van vleermuizen wordt met de factor vier gecompenseerd. In het geval van kleine verblijfplaatsen kan daarnaast ook gekozen worden om opties voor kraam- en winterverblijfplaatsen toe te passen. In dat geval volstaat een lager aantal voorzieningen. Opgave per kleine verblijfplaats:
 - > Kleine gevelbetimmering aan twee kopgevels;
 - > In metselen van vier kleine inbouwvleermuiskasten in één of meerdere kopgevels;
 - > Opnieuw op metselen kopgevel (bovenverdieping van één kopgevel);
 - > Plaatsen speciale kraamkasten (twee in één of twee kopgevels);
 - > Op metselen van een nieuwe muur voor de bestaande muur (één kopgevel);
 - > Grote gevelbetimmering aan één kopgevel;
 - > Aanbrengen buitengevelisolatie op één kopgevel;
- Het aanbrengen van vervangende verblijfplaatsen vindt bij voorkeur plaats op dezelfde plek. In volgorde van geschiktheid:
 1. Kopgevel van de betreffende woning;
 2. Andere kopgevel van de woning of tegenoverliggende kopgevel van ander blok met woningen;
 3. Kopgevels van omringende woningen (binnen 200 meter) van de verblijfplaats;
- Invliegopeningen naar vervangende verblijfplaatsen dienen op minimaal drie meter hoogte aangebracht te worden;
- Invliegopeningen van vervangende verblijfplaatsen voor gewone en ruige dwergvleermuis hebben een afmeting van 1,5-2,5 centimeter bij minimaal 4 centimeter. Voor laatvlieger en gewone grootoorvleermuis hebben de invliegopeningen een afmeting van 2,5 bij 3,5 centimeter bij minimaal 4 centimeter;
- Wanneer plaatvormig isolatiemateriaal wordt toegepast, wordt dit materiaal opgeruwd of voorzien van kip-pengaas. Op deze wijze ontstaan geschikte hangplekken voor vleermuizen.

Tijdelijke voorzieningen

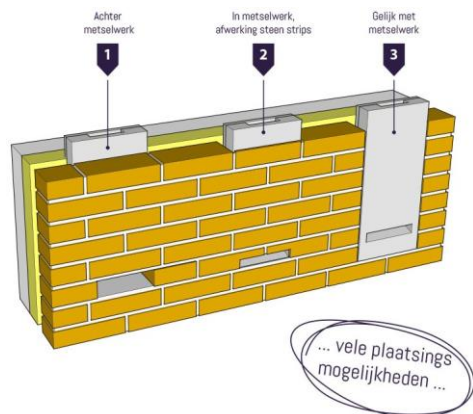
Om vleermuizen tijdens de werkzaamheden voldoende verblijfplaatsen te bieden zijn op 7 december reed twaalf vleermuiskasten (type VK PL 01; zie figuur B2.1) opgehangen. De vleermuiskasten zijn aan kopgevels in de directe omgeving van de woningen geplaatst (zie bijlage 3). De vleermuiskasten zijn op minimaal drie meter hoogte geplaatst.

Figuur B2.1 Vleermuiskast type VK PL 01 en impressie opgehangen vleermuiskasten binnen projectgebied. Bron foto's: Vivara.nl & Ecogroen.

Permanente voorzieningen

Het aanbrengen van kleine inbouwkasten (type VMPM1) in gevels is een optie voor kleine verblijfplaatsen van vleermuizen. De inbouwkasten kunnen verzonken aangebracht worden in de muur of zichtbaar in de buitengevel. De kasten worden zo hoog mogelijk geplaatst in het gebouw geplaatst, maar minimaal op drie meter hoogte. Vooral de zuid- en westgevels zijn geschikt, vanwege de warmte van de middag- en avondzon. Enige variatie tussen de windrichtingen van gevels waar kleine inbouwkasten in worden aangebracht, is overigens wel gewenst. Verschillende windrichtingen geven ook verschillende microklimaten, die meer keuzemogelijkheden voor vleermuizen bieden. De kasten worden geschakeld aangebracht. Zestien van deze kasten worden gerealiseerd op verscheidene locaties binnen het projectgebied aangegeven in bijlage 3.

Figuur B2.2 Impressie kleine inbouwkast type VMPM1. Bron foto's: Unitura.nl

Figuur B2.3 Voorbeeld van twee geschakelde kasten. Bron foto: Unitura.nl

Vervangende voorzieningen huismus

Algemeen

Voor Huismus geldt dat:

- Verlies van nestplaatsen van huismus dient met de factor twee gecompenseerd te worden;
- Het aanbrengen van vervangende nestgelegenheid vindt bij voorkeur plaats op dezelfde plek. In volgorde van geschiktheid:
 1. Dezelfde plek op de woning;
 2. Dezelfde woning en dakvlak, maar andere plek;
 3. Andere woning in hetzelfde blok met woningen, op hetzelfde dakvlak;
 4. Dezelfde woning, maar ander dakvlak;
 5. Andere woning in hetzelfde blok met woningen, op ander dakvlak;
 6. Andere woning binnen 200 meter van de nestplaats;
- Vervangende nestgelegenheid dient op minimaal drie meter hoogte geplaatst te worden (lage seniorenwoningen zijn niet geschikt, tenzij hier broedgevallen zijn vastgesteld).

Tijdelijke voorzieningen

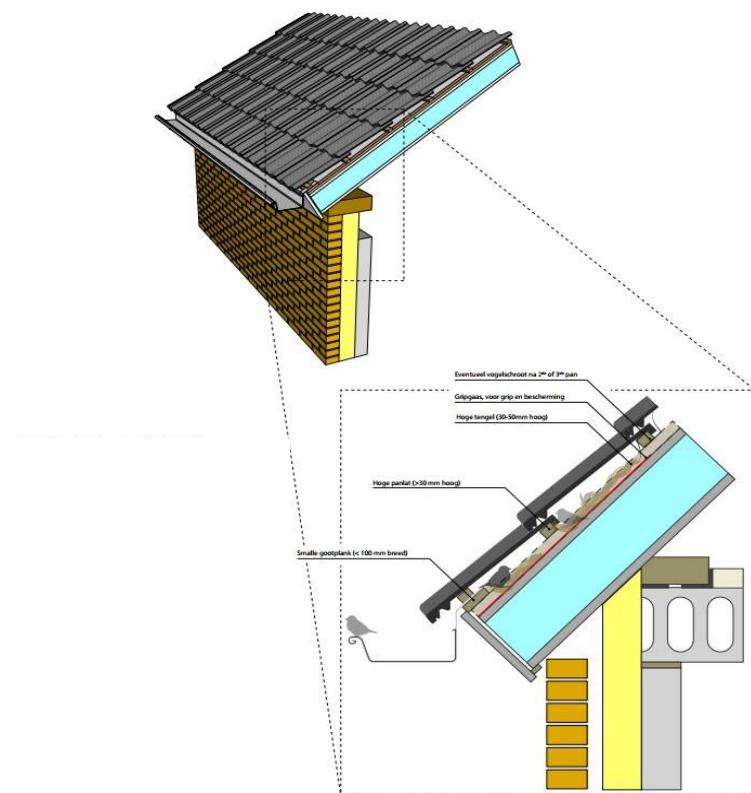
Om huismussen tijdens de werkzaamheden voldoende verblijfplaatsen te bieden zijn op 7 december reed zes huismuskasten (type systeemnestkast eco 34 mm. van Vivara; zie figuur B2.4) opgehangen. De huismuskasten zijn aan bomen in de directe omgeving van de woningen geplaatst (zie bijlage 3). De huismuskasten zijn op minimaal drie meter hoogte geplaatst.

Figuur B2.4 Huismusnestkast type systeemnestkast eco 34 mm. en impressie opgehangen huismuskast. Bron foto's: Vivara.nl & Ecogroen.

Permanente voorzieningen (aanbrengen verhoogd vogelschroot)

Om huismus nieuwe nestgelegenheid te bieden, kan vogelschroot op de derde panlat aangebracht worden in plaats van bij de dakvoet (zie figuur B2.5). Voor deze optie geldt dat 1 meter verhoogd aangebracht vogelschroot geschikt is voor twee paartjes huismussen (compensatie voor het verlies van één paartje huismussen). Afhankelijk van de toe te passen dakplaten is het noodzakelijk om beschermende maatregelen te nemen om beschadiging van de dakplaten te voorkomen (in verband met garantie). Dit is mogelijk door watervast hardboard (bv Masonite) aan te brengen tussen de eerste drie panlatten. Groot voordeel van het verhoogd aanbrengen van vogelschroot is dat het met geringe meerkosten mogelijk is om extra compensatie aan te brengen. Extra kosten zijn mogelijk gemoeid met het aanbrengen van watervast hardboard.

Figuur B2.5 Impressie verhoogd vogelschroot.

Vervangende voorzieningen gierzwaluw

Algemeen

Voor Gierzwaluw geldt dat:

- Verlies van nestplaatsen van gierzwaluw dient met de factor vijf gecompenseerd te worden;
- Het aanbrengen van vervangende nestgelegenheid vindt bij voorkeur plaats op dezelfde plek. In volgorde van geschiktheid:
 1. Dezelfde plek op de woning (formaliseren);
 2. Andere woning in hetzelfde blok met woningen, op een vergelijkbare plek als de bestaande broedplek;
 3. Kopgevel van dezelfde woning of woning in hetzelfde blok, nieuwe voorzieningen (geïntegreerde kasten of neststenen);
 4. Kopgevel van andere woning binnen 200 meter van de nestplaats, op een vergelijkbare plek als de bestaande nestplaats;
 5. Kopgevel van andere woning binnen 200 meter van de nestplaats, nieuwe voorzieningen (geïntegreerde kasten of neststenen);

- Vervangende nestgelegenheid dient op minimaal drie meter hoogte geplaatst te worden (lage seniorenwoningen zijn niet geschikt, tenzij hier broedgevallen zijn vastgesteld);
- Onder de aangebrachte nestgelegenheid is een obstakelvrije uit- en aanvliegruimte aanwezig, bijvoorbeeld zonder bomen.

Tijdelijke voorzieningen

Om gierzwaluwen tijdens de werkzaamheden voldoende verblijfplaatsen te bieden zijn op 7 december reed acht gierzwaluwkasten (type NK GZ 10 van Vivara; zie figuur B2.6) opgehangen. De gierzwaluwkasten zijn aan bomen in de directe omgeving van de woningen geplaatst (zie bijlage 3). De gierzwaluwkasten zijn op minimaal drie meter hoogte geplaatst.

Figuur B2.6 Gierzwaluwnestkast type NK GZ 10 en impressie opgehangen gierzwaluwkast. Bron foto's: Vivara.nl

Permanente voorzieningen

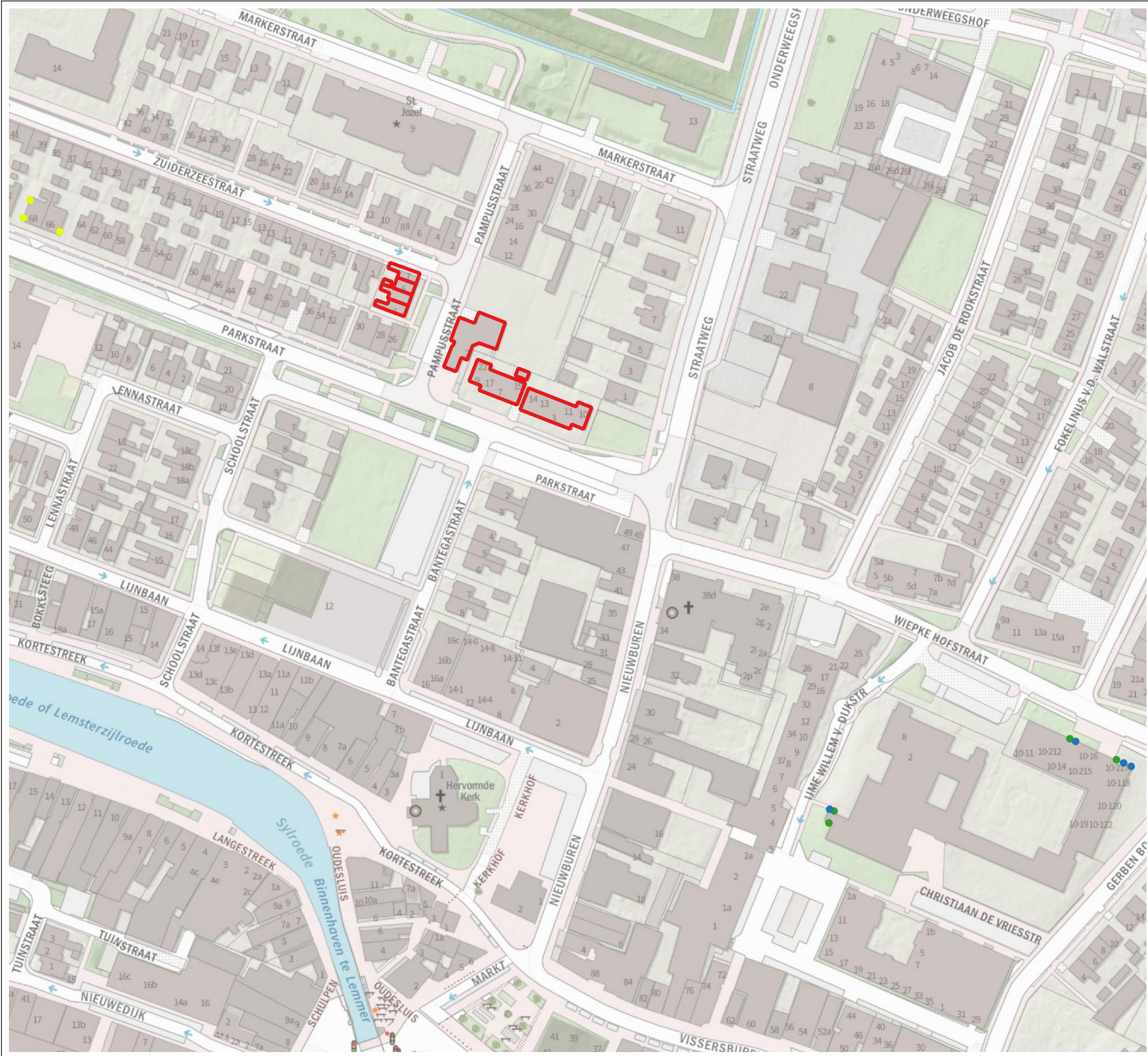
Het aanbrengen van neststenen (zie figuur B2.7) is een goede optie in kop- en zijgevels en kunnen in de bovenste rand van de gevel worden aangebracht. Benodigde ruimte kan uitgeslepen of gebikt worden, waarna de neststeen (verzonken) ingemetseld kan worden. Neststenen voor gierzwaluw worden onder andere geleverd door Faunaprojecten, Waveka, Vivara en Reszto.

Figuur B2.7 Neststeen gierzwaluw.

Bijlage 3

Locaties vervangende voorzieningen

Project
Sloop Parkstraat 1-22 & Pampusstraat 1-7, Lemmer

Onderwerp
Locaties tijdelijke voorzieningen

- Legenda**
- Projectgebied
 - Tijdelijke vleermuiskast (2x)
 - Tijdelijke huismuskast (2x)
 - Tijdelijke gierzwaluwkast (2x)

Datum 08-12-2022	Schaal 1:1.500	Opdrachtgever Dynhus
Versie Definitief	Kaartondergrond BGT/PDOK	Getekend door R.J. (Ramon) Robben
Kaartnummer */*	Formaat A3, liggend	Projectnummer 22009